

Prawo naturalne. W poszukiwaniu fundamentu jedności europejskiej. Red. J. Nagórny, J. Gocko. Lublin: Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego 2002 ss. 251.

Zagadnienia dotyczące jednoczenia się Europy są dziś przedmiotem zainteresowania wszystkich, którzy chcą świadomie uczestniczyć w życiu społecznym i mieć wpływ na jego kształt. Nie jest więc dziwne, że w takie dyskusje włączają się naukowcy zrzeszeni w Sekcji Polskich Teologów Moralistów. Zapis ich przemyśleń, odnoszących się do tego problemu, stanowi recenzowana tu publikacja.

Jest to praca zbiorowa, której redaktorami są pracownicy naukowcy KUL: ks. prof. dr hab. Janusz Nagórny i ks. dr Jerzy Gocko. Ks. Nagórny jest dyrektorem Instytutu Teologii Moralnej i kierownikiem Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej, zaś ks. Gocko jest tam adiunktem. Obaj też należą do Zarządu Sekcji Teologów Moralistów Polskich, gdzie pierwszy z wymienionych jest Przewodniczącym, drugi natomiast Sekretarzem.

Chociaż informacji takiej nie można znaleźć na kartach tytułowych, warto powiedzieć, że omawiana książka jest siódmą pozycją z cyklu *Spotkania Naukowe Polskich Teologów Moralistów*. Stanowi ona pokłosie sympozjum, które odbyło się w Warszawie, w dniach 3-5 czerwca 2002 roku. Stąd też w niektórych artykułach, będących pierwotnie odczytami, można znaleźć zwroty należące raczej do „języka mówio-

nego". Nie obniża to bynajmniej jakości czy wartości tych wypowiedzi. Niemniej jednak wyraźne zaznaczenie tego faktu może być pomocne dla czytelnika, którego dziwi np. nazywanie artykułu „wystąpieniem” (s. 129) czy zwracanie się do „Prześwietnych Słuchaczy” (s. 94).

Na podkreślenie zasługuje ciekawy układ treściowy książki. Poszczególne teksty zasadniczo oscylują wokół dwu zagadnień. Są to *prawo naturalne* oraz *Polska–Unia Europejska*. Te problemy stanowią tytuły dwu podstawowych części publikacji. Dla choćby schematycznego zapoznania się z ich zawartością warto wymienić tytuły poszczególnych artykułów i nazwiska ich autorów. Na pierwszy blok złożyły się następujące teksty: *Fenomen Europy a prawa człowieka* (ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek), *Współczesne interpretacje prawa naturalnego* (ks. prof. dr hab. Ireneusz Mroczkowski), *Europa w poszukiwaniu fundamentu etycznego* (ks. dr hab. Piotr Mazurkiewicz), *Porządek ustrojowy Unii Europejskiej. Aksjologia w przyszłej konstytucji europejskiej* (p. prof. dr hab. Jan Barcz). Zaś w skład drugiego weszły: *Ochrona życia w prawodawstwie Unii Europejskiej* (ks. dr hab. Piotr Morciniec), *Tożsamość narodowa zjednoczonej Europy* (ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski), *Religia w Unii Europejskiej* (p. red. Jan Maria Jackowski).

Trzecia część, choć jest wyraźnie wyodrębniona, nie posiada swojego tytułu. Wynika to prawdopodobnie z tego, że zawarte tam treści nie stanowiły pierwszorzędного przedmiotu dyskusji podczas warszawskiego spotkania. Powodem może też być fakt, że wszystkie te teksty odnoszą się do obu wyszczególnionych wyżej problemów i w ten sposób stanowią swoisty suplement do całości. W skład tego bloku weszły następujące artykuły: *Subsydiarność jako kryterium jedności Europy* (ks. dr Jerzy Gocko), *„Ius gentium” w nauczaniu Franciszka de Vittorii OP [† 1546]* (ks. prof. dr hab. Andrzej Franciszek Dziuba), *Objektívny morálny a personalistický fundament ako podmienka zjednotenia Európy* (p. dr René Balák).

Przywołanie nazwisk autorów sprawia, iż można zauważyć, że omawiana publikacja nie jest zbiorem jedynie teologicznomoralnych refleksji. Teologowie zaprosili do współpracy również takie osoby, które mogły wskazać na inny punkt widzenia diskutowanych problemów: jest filozof – ks. Szostek, prawnik – p. Barcz oraz historyk, pisarz i polityk – p. Jackowski. Także w tekstach autorstwa niektórych moralistów wyraźnie uwidacznia się interdyscyplinarne spojrzenie na omawiane zagadnienia. Np. ks. Mroczkowski, ks. Skorowski i ks. Gocko nie poprzestają na argumentacji teologicznomoralnej, ale odwołują się do innych nauk; pierwszy do filozofii i psychologii, dwaj pozostali do katolickiej nauki społecznej.

Kwestie, które stały się przedmiotem analiz wszystkich autorów, stanowią ważne obszary w ich pracy badawczej. Przedstawione wnioski niejednokrotnie są wynikiem wieloletniej pracy i doświadczenia. Można więc stwierdzić, że zagadnienia te opisane zostały przez specjalistów. Wniosek ten nie musi jednak być oczywisty dla każdego czytelnika. Przeszkodę w jego sformułowaniu może stanowić nieznamość poszczególnych osób. Dlatego wydaje się, iż korzystne byłoby umieszczenie choćby krótkich informacji o autorach.

Obecnie na rynku wydawniczym nie brakuje prac z zakresu teologii moralnej. Większość z nich dotyczy jednak zagadnień, które składają się na tzw. teologię moralną szczegółową. Recenzowana tu książka udowadnia, że przy prężnym rozwoju

tej części wiedzy teologicznomoralnej, moralisci polscy nie zapominają o zagadnieniach fundamentalnych, do których należy kwestia prawa naturalnego.

Omawiana praca jawi się jako ważne uzupełnienie o humanistyczne i teologiczne treści dyskusji o wspólnej Europie i fundamencie jej jedności. Aktualność i potrzeba takiej publikacji nie ulegają więc wątpliwości i nie wymagają dłuższego komentarza.

Michał Wyrostkiewicz